

ישיבת

הגליון מקדש לרפואה

אלחנו בו שושנה

ה' ישמרהו ויחיהו, ישלח דברו וירפאהו בבריאות איתנה והחלמה מהירה בטוב ובנעימים, ויגן עליו ויחילהו מכל צער וסבל ויסורים קשים ויחיש רפואתו בחסד וברחמים.

הן אל כביר ולא ימאס תפילת רבים

יוצא לאור על ידי בית המדרש "תחיים והשלום" בניוירק

פרשת ואתחנן (שבת חמה) • גליון 296 • ה'תשפ"ה

הקרוב האהוב שאין למעלה ממנו

הישר והזמין שקים בינינו עם אבינו שבשמים. בנהג שבועולם, אדם שעקב מעשי, חטאיו ופשעיו, נדון לענש כספי או גופני, לכליאה, הלקאה או למיתה משנה וכל פיצא באלו רחמנא לצלן, יתקשה להשלים עם גזר הדין וינסה לפעל בכל דרך אפשרית לבטלו או לפחות להמתיק את ההחלטה, להמיר את הענש הגופני בענש כספי, ולהפחית ככל שנתן את הסך הגבוה. כמובן שלשם כך ידרש גם להפעיל קשרים [פרוטקציות] אצל כל מי שיש לו קשר ודרך לפנות אל מי שיש בכוחו לשנות את גזר הדין. ואפילו כאשר הנדון בעצמו חבר לכמה ממשותי המלך הקרובים, וגם אם הוא קרוב אצל המלך ממש, יוסיף להרבות אהובים שיפעלו אצל אותם משרתים או ישתדלו עבורו אצל המלך, בנסיון לרכך את לבו ככל האפשר, ולא יסתפק רק בקרבת עצמו, כי ככל שאהובים נוספים נכנסים לתמונה, הסכוי לישועה ולהמתקה גבוהה יותר. ובפרט אם החטא הוא למלך ולחקיו, שעל אחת כמה וכמה נדרש לסגורים טובים ולגיס אוהבים שיידברו ויתחנונו להמתיק את רע הגזרה.

והנה אצלנו כלפי השם יתברך, כל התהליך המפרך הזה מיותר, השם יתברך קרוב אלינו לשמוע את קולנו. היהודי אינו נדרש לקרא לזקיף, כדי שיידבר עם המשרת, שיגיש בקשה לשר, שהשר יקבע פגישה אצל המלך והמלך יחליט אם הוא בכלל מוכן להענות לדרישה ולעין בפקשה... אלא היהודי פונה ישיר להשם יתברך - (ויאל ג, ה) "כל אשר יקרא בשם ה' ימלט", - בלי שליחים ומתווכים וללא המלצות מגורמים חיצוניים ובעוד באלו מאמצים והשתדלויות הנהוגות בין בני אדם, פשוט תדבר והוא יתברך שומע. ואדרבה, פניה לגורמים ומתווכים בתפלה עלולה להיות עברה חמורה ורק לפנות אל השם ישירות. [והרחבנו במקום אחר (בספרנו "צדקת שמעון" ועוד) במעלת היהודי על המלאך, בנוסף למעלות שיתנספו לישראל לעתיד לבוא.]

וכך אמר רבי יודן בירושלמי (שם) "בשר נדס, יש לו פטרון אם באת לו עת צרה, אינו נכנס אצלו פתאום, אלא בא ועמד לו על פתחו של פטרונו וקורא לעבדו או לבן ביתו, והוא אומר, איש פלוני עומד על פתח חצרך. שמא מכניסו ושמא מניחו. אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן, אם בא על אדם צרה, לא יצנח לא למיכאל ולא לגבריאל, אלא לי יצנח, ואני עונה לו מיד. הדא הוא דכתיב

בירושלמי מסכת ברכות (פ"ט ה"א), מובא שרבי שלמאי נשאל למשמעות הכתוב מפרשתנו (ד, ז) "מי גוי גדול אשר לו אלקים קרבים אליו פה" אלקיננו" וגו', והשיב [לתלמידיו, עין שם] "קרוב בכל מיני קרבות". ובהמשך הגמרא שם, מרחיב בכמה וכמה בחינות של קרבה שבינינו לאבינו שבשמים, ולקמן מעט דגמאות מוסדות ומעבדות על פי דבריהם זכרונם לברכה בירושלמי ובספרים נוספים, לגדל קרבת השם יתברך עם ישראל, בקרבה שאין לה אח ורע לקרובים ביותר בכל קרבה שהיא.

בין הנראה לרואה

כאשר עובדי עבודה זרה זקוקים לישועה, באים להתפלל אצל האליל שלהם [אותו יצרו בידיהם]. האליל נצב לפניהם, הם יכולים להסתפל עליו, לגעת בו, למשש אותו, לכאורה הכי קרוב שאפשר. אך כאשר הוא פונה לאליל לבקשת ישועה, אין מקבל תגובה. גם כאשר מגביר את קולו, וגם כשהוא צועק, האליל לא שומע... ואפילו פניו המענות, המיוסרות והכואבות מרע מזלו, לא זוכות ליחס מצד האליל שמבע פניו נותר קפוא, האליל אף לא חונן אותו במבט קל של 'הכלה' ורחמים... ועובד האלילים ממשיך להתחנן, מפציר ורקע ברגליו, משתולל ושורט את בשרו, עד שמת, אבל האליל נותר כפי שהיה מאז יצרו אותו... כי האליל נראה אבל לא רואה. ולהבדיל, היהודי עובד את השם יתברך שרואה ואינו נראה; אמנם היהודי אינו רואה את השם בעיניו, וכמו שנאמר (שמות לג, כ) "לא תוכל לראות את פני כי לא יראני האדם וחי", אך הוא יודע נאמנה שהשם יתברך רואה אותו ושומע אליו ומתוך אמונה איתנה וברורה, נגש להתפלל אליו יתברך. הוא יודע שהשם יתברך מאזין לתפלתו וקורא את רחשי לבו, ולכן מתיחד בשקט בתפלת העמידה, וכמו שנהגה חנה (שמואל א, יג) "וחנה היא מדברת על לבה רק שפתייה נעות וקולה לא ישמע", והאזין הקדוש ברוך הוא את תפלתה. וכן כל ברייתו, שנאמר (תהלים קב, א), "תפלה לעני כי יעטף וגו'", כאדם המשיח באזן חברו, והוא שומע. וכי יש לך אלוה קרוב מזה שהוא קרוב לברייתו כפה לאזן? (מיסד על פי דברי רבי שלמאי בירושלמי משם רבי פנחס בשם רב יהודה בר סימון)

ישר וזמין ביותר

אפן נוסף המלמד על גדל קרבתנו להשם יתברך יותר מכל קרבה אחרת, נתן ללמד מהקשר

זרע שמשון

לרבי שמשון חיים נחמני זיע"א
"וצדקה תהיה לנו כי נשמר לעשות", מזה "וצדקה תהיה לנו". ויש לומר שהכתוב אומר "והיה אם שמע תשמעו אל מצותי", ונתתי מטר ארצכם בעתו וכו', ואם ח"ו לא נשמע אל מצותיו "ועצר את השמים וכו'". ואם כן אם נשמר מצותיו נעשה צדקה לעצמנו, כי אז יהיו לנו מזונותינו, מה שאין כן אם ח"ו לא נשמע. ועוד אפשר שפא לרמוז למאי דאמרינן בפרק ד' דכתובות "אשרי שמרי משפט עשה צדקה בכל עת", "הון ועשר בביתו וצדקתו עמדת לעד", חד אמר זה חלומד תורה ומלמדה וכו', וכן אמר וז' על פסוק "ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים כאשר צונו ה'" - "מה אני בהנם אף אתם בהנם" ומי שמלמד תורה לאחרים צדקה תחשב לו, וזהו "וצדקה תהיה לנו" ואומתי יהיה זה "כי נשמר לעשות" וכו' כאשר צונו בהנם אף אנו בהנם. ועוד יש לומר דהתם נמי אמרינן "אשרי שמרי משפט עשה צדקה בכל עת" וכי אפשר לאדם לעשות צדקה בכל עת, אלא זה הון בניו ובנותיו בשלום קטנים ופרש רש"י זכרנו לברכה שתמיד יום ולילה הם עליו והיא צדקה שאין עליו חייב בהם, ולכן אמר כתוב בשאנו עושים רצונו של מקום נהיה כמו בנים הסמוכים על שלחן אביהם דאנו כמו קטנים, דגדול הפומד על שלחן אביו מקרי קטן, ועוד דגדול ואינו יודע במילי דאביו קטן קרי ליה, ואף אנו אין אנו יודעים במילי דקב"ה כלום, דאמר רבי מאיר בפרק קמא דברכות "וחנתי את אשר אחז" אף על פי שאינו הגון וכו', על דרך זה יש צדיק ומוב לו צדיק ורע לו.

על זה פרש קרא? חיים לעשותם ולא למחר לעשותם. הטעם על זה הוא כי עקר קיום המצוות הוא לברר הטוב מהרע והעולם הבא נקרא שבת והבורר בשבת חייב חסאות, העולם הזה שהם ימי החול מצוה לברר כל מה שצריך ליום השבת וכי חייב דעיסק דרך הפרור הוא בכלי כך עקר הפרור נעשה ע"י התורה שהיתה פלי אמונתו של הקדוש ברוך הוא בבריאת העולם.

(ויאל ג, ה) כל אשר יקרא בשם ה' ימלט". וראה שם דגמאות שונות מכאלו שעמדו על סף המרת, ונצלו רק משום שפנו להשם יתברך ותלו בו את בטחונם לגמרי. דבר נוסף, ההשתדלויות בהשגת פרקליטים בעניני העולם הזה, יכולות, לכל היותר, לסייע

להקלה בחמרת הענש, נדיר שהחייב יצא זכאי לגמרי – צח וך. אבל גם אם נניח והצליח האדם למחוק לגמרי את שטר חובו, הנה את כתם החטא לא נתן לנקות במהרה, ורשם החטא ימשיך ללוות אותו, והיחס אליו יהיה כאל חייב שקבל חנינה. אבל כאשר היהודי שב להשם יתברך, הנה לפי מדת תשובתו יכול להפוך את העברה לזכות! וכמאמר הגמרא שהשב מאהבה עונותיו נעשות לו לזכיות. ולא יזכרו עונותיו כלל (עין "תמר דבורה" פרק א' בבאור המדה החמישית "לא החזיק לעד אפיו").

וזאת משום שלא רק היהודי החוטא מצטער מהענש, אלא כפיכול השם יתברך משתתף בצער, שנאמר (ישעיה סג, ט) "בכל צרתם לו צר". (עין "תמר דבורה" פרק א' בבאור המדה הרביעית "לשאית נחלתו").

קרוב אהוב בברך רמה

ובספר "תמר דבורה" (פרק א' בבאור המדה הרביעית "לשאית נחלתו") הרחיב בקרבת השם יתברך אלינו במונח של קרוב משפחה. בקרובה של אב, אם, דוד, בעל ואשה, אח ואחות – כל רמת קרבה ואהבה. והרחקנו בעבר במקום אחר במעלות שיש לאלו על אלו, ואשר רק אצל השם יתברך יתכנו כל המעלות באחד.

והנה גם בין קרובי משפחה יש אהובים שמוקירים אותם יותר ביחס לאחרים; המצליחים, בעלי הכשרונות והממון שבמשפחה מתפקדים יותר על פני קרובים אחרים פחותים מהם. וכמובא בירושלמי (שם) "רבי שמעון בן לקיש אמר בשר ודם יש לו קרוב. אם היה עשיר הוא מודה בו. ואם היה עני כופר בו. אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן אלא אפילו ישראל נתונין בירידה התחתונה הוא קורא אותם אחי ורעי. ומה טעם למען אחי ורעי. רבי אבון ורבי אחא ורבי שמעון בן לקיש בשר ודם יש לו קרוב. אם היה פילוסופוס הוא אומר הן פלן מתקרב לון. אבל הקדוש ברוך הוא קורא לכל ישראלי "קרובים" הלא הוא דכתיב "וירם קרן לעמו".

הברך יבורך

מטבע הבריות להתחפף בבעלי כשרונות וכשורים מתאימים... לשמור עצם על קשר, ועדיף שימצאו במעגל הקרוב, להסתייע בהם אם וכאשר, חלילה... שלא נצטרך. לדגמה, אדם שעומד לפני משפט, יזכר בפרקליט הממחה שבמשפחתו, או בשתדלן שיש לו קשרים עם המערכת, וימהר לפנות אליהם ויבקש להסתייע בהם, שיליצו טוב בעדו,

או שיעזרו את רחמי של השופט או את שאר בעלי הענין שירחמו עליו ויקלו מעליו את רע הגזרה. כמובן שההשתדלויות הללו או כל השתדלויות אחרות אינם ערבה מגמרת להצלה, ויתכן שהשופט יקשיח את לבו וידרש לישם את החק ככתבו וללא פרשנות מקלה. ובכל זאת, הנדון יסרב לומר ואינו נוטש את ההשתדלות, כי בכל זאת ישנם סכויים להקל על גזר הדין. ובכל זאת, תמיד טוב לשמור על קשר עם בעלי קשרים, גם עבור סכוי קלוש שפעם יצטרך להם...

כמו כן תמיד טוב שיש במעגל החברים או המשפחה, רופא טוב, או בעל כשרון וידע בתחומים נוספים, ובני אדם משתדלים להדק את הקשר עם אחד כזה ולחזק אותו, שאם וחלילה יצטרכו אותו, שיהיה זמין...

והנה אחרי הכל, אותם ממחים מכשרים אינם צמודים אליו כל העת. ומה יעשה אדם שרחמנא לצלן נפל מגבה רב, או שאחז בו אש, או שטבע בהם, כיצד יזעיק את בעלי הכשרון, הרי גם אם יזעק ויצעק, אם אינם בקרבת מקום לא יוכלו לסייע לו. וגם אם נניח שהיו בקרבת מקום, פשוט לכל בר דעת שלא כל דבר יכול האדם לפטר. וישנם מצבים שנסיונות הצלה מטביעה או משרפה וכל אסון אחר, נסתממו במיתה אכזרית לשניהם – לזה שהיה אמור להיות נצול ולזה שהיה אמור להיות מציל, ומה יועילו תחנוניו של המסכן לאהוביו שיצילו אותו, במצבים קשים וכי הם אלהים?

וגם כחו וידיעותיו של הרופא הגדול ביותר בעולם מגבלות, וכאשר מדבר באסון הגדול ממדותיו של בן אנוש, כגון חולה במחלה חשוכת מרפא שלא ידועה תרופתה, כמובן שפאן לא שיק תחנונים לרופא שירפא את האדם, וכי הרופא אלהים? אכן, הם אינם אלהים, לא קרוביו ולא הרופאים ולא שאר הממחים, לא הכל נתן לעשות ומפל צרה הם יכולים להוציאו. התאר "הכל יכול" שמור רק לרבונו של עולם ורק הוא יתברך יכול להושיע את האדם בכל מצב. הלא לך קרוב מזה ליהודי?

וכך אמרו רבותינו זכרונם לברכה בירושלמי (שם), "אמר רבי זעירא בריה דרבי אבהו ורבי אבהו בשם רבי אלעזר (תהלים קמו, ה) "אשרי שאל יעקב בעזרו" וגומר, מה כתיב בתריה "עשה שמים וארץ" וגו'. וכי מה ענין זה לזה? אלא מלך בשר ודם יש לו פטרון שולט באיפרכא אחת ואינו שולט באיפרכא אחרת. קוזמוקלטור שולט ביבשה שמא שולט בהים?

אבל הקדוש ברוך הוא שולט בהים ושולט ביבשה. ומציל בהים מן המים וביבשה מן האש. הוא שהציל את משה מחרב פרעה. הציל את יונה ממעי הדגה. חנניה מישאל ועזריה מכבשן האש. לדניאל מבור האריות. הלא הוא דכתיב "עושה שמים וארץ את הים ואת כל אשר בו" וגו'.

ועין בירושלמי שם, מדברי רבי פינחס בשם רבי תנחום בר חנינאי, אדם שיש לו אהוב חזק ביותר, והנה אם יתנפלו עליו שונאים בהפתעה, הנה עד שיעצק ועד שישמע יידרו החזק או שומר ראשו, האויבים הם עלולים לנעץ בו את החרב ולהורגו. האם שומר ראשו יוכל להועיל לו? אבל הקדוש ברוך הוא, גם ברגע האחרון – בשכריר השניה האחרונה, יכול להחיש ישועה, וכמו שהיה עם יהושפט המלך, שחבר ארם כבר היה על צנארו, ולא היה חסר אלא חיתוך הראש מעליו, וכיון שצעק להשם באותו רגע נצל. וכמו שאמר חזקיה המלך עליו השלום (ברכות י"א) "אל אפילו חרב חדה מנחת על צנארו של אדם, אל ימנע עצמו מן הרחמים [ועין באור הגר"א שם, שלמד זאת מיהושפט].

תמיד אהוב

וגם במצבים שהאהוב רוצה וחספץ ויכול לעזור לאהובו, יש גבול לרצון לעזור; כאשר כן המשפחה האהוב נעשה נטל, הרצון לסייע לו יורד ופוחת. ומכל שכן כאשר נעשה מטריד ממש, ועל אחת כמה וכמה כאשר עושה 'בושות' למשפחה, שבמצב כזה משתדל להרחיקו למקום מרחק שלא יטריח עליו. לא כן השם יתברך, שמקבל את היהודי איך שהוא. ואדרבה אוהב שהיהודי מטריח עליו בתפלה, ונהנה לשמוע את הקול שלו.

ובירושלמי שם "רבי פינחס בשם רבי זעירא אמר, בשר ודם יש לו פטרון. אם הטריח עליו ביותר הוא אומר אשפח פלן דקא מטריחא לי. אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן. אלא כל-מה שאת מטריח עליו הוא מקבלך. הלא הוא דכתיב (תהלים נה, כג) "השלך על ה' יתברך והוא יכלכלך".

ואמר אחד הצדיקים: אנשים אינם מחבבים 'גודניקים', מתרחקים מהם ומעדיפים שלא לפגש בהם. אבל השם יתברך, מחבב 'גודניקים' שחושבים שפונים בכל דבר לעזרתו. השם יתברך יזכנו לראות בחדו ובטובו שמטיב לנו וישמרנו מפל דבר רע וישם לנו שלום. אמן כן יהי רצון.

הגיש משה אליהו ש. (טל' 050.4125671)

שבת שלום ומברך

שבת נחמו - מנחם אב "והיה מדי חדש בחדשו" (ישעיה סו, כג), אולי רמז על חדש אב, דבירושלמי סוף מסכת תענית דאחר ט' באב מתחיל חדש אחר, ונראה לי משום הכי נוהגין לקרא לו שם חדש מנחם, והינו חדש בחדשו החדש שמתחדש בחדשו הינו מנחם ואותו שבת שבשבו שאלו ט' באב מיד והינו שבת בשבתו שהוא שבת נחמו יבוא כל בשר להשתחוות בהר בית ה' בראש ההרים במהרה בימינו אמן. (התם סופר' במדבר לו, יא. תקב"ץ)

נפלאות הבורא ית"ש תועלת הזנב ללטהא בנוסף לתועלות שבזנב, כפי שהבאנו בעבר, תועלת נוספת לסוגים מסוימים של לטאות, שאוגרות שמן בזנבם ובימי הקר והחרף נזונות מכך.

להעלות יונה בן בנימין • ענבל בת דבורה לרפואה • מלכה בת מארי ורחמנה • שלמה סאלי • שרה בת סיון • שלום בן אסתר • נועם בן דוד • דבורה בלומה בת פרניה •

שלמה בן יצחק • בן לויג הנון עמרם בן סוניה • אברהם בן רחל • אברהם דוד בן חנה חניה • אליהו מכלוף בן הרב הגאון יוסף חיים • שרה מורן בת שושנה •

לעילוי נשמות יקות רוחה בת זימול עזיזה ע"ה. רבי יעקב בן מזל ע"ה. נעמי בת שמחה חיה ע"ה. פליסיה בת מרים ע"ה. נתנאל יאיר בן הרב ניסים ע"ה.

נח להודיע באחר בית הקנסט www.hv5t.org לתרומות והוצאות info@hv5t.org אפרים ורחיה עובדיה ור"ר 20 3475998229. לתגובות, השוואות ולקבלת הודעות באימיל mas819514@gmail.com